

Стан Редакције и Админ.:
www.nk.com Космајска ул. бр. 22.

Огласи се дају у Админ.
Цена утврђена.

Исплаћена се писма не при-
мају. — Рукописи се не
не враћају.

Писма, рукописе, новац и
све остало што се односи
на лист, слати власништву
листа.

СТРАЖА

Адреса за телеграме:
„СТРАЖА“ — БЕСИР

Претплата за Србију
на пошти:
на годину Дин. 12.—
„ шест месеци „ 5.—
„ три месеца „ 3.—
„ један месец „ 1.—

Претплата за иностранство
на пошти:
на годину Дин 30. —
„ шест месеци „ 15. —
„ три месеца „ 750

СЛОБОДОУМНИ ОРГАН ЈАВНОГ МИШЉЕЊА

ТЕЛЕФОН УРЕДНИШТВА. 1092

Издава сваки дан у 6 ч. пре подне.

ТЕЛЕФОН ШТАМПАРИЈЕ 1092

Са нашег бојишта

ЦЕТИЊЕ, 3. фебруара. — Јуче у 10 час. и 45 м. пре подне појавише се пред Баром две аустријске торпедјаче и један контра-торпидер. Пошто су обавиле извиђања једна је торпедјача ушла у сам залив, држећи се обале према Спичу, док су остале две лађе крстариле око Вољујце. Мало затим отпочела је палба. Гранате с лађа падале су на варош и бродове, који су били у заливу. Наше су батерије живо одговориле. Под нашом интензивном ватром непријатељ је умакао на лучину, гађајући у већим размацима луку, наше позиције и варош, не штедећи ни радничке кућице. Талијанском трговачком броду, који је у луци истакао талијанску заставу сломљене су катарке и оборена застава.

У току палбе пролетео је непријатељски аероплан и кружећи више од 2 часа над заливом бацао седам бомби и потом гађао из митраљеза. Бомбе су пале у море у близини краљеве јахте на коју се непријатељ нарочито окомио. Око једнога часа по подне торпедјаче су отпловиле. Штета је врло незнатна а људских жртава није било. Док се то догађало у Бару, аустријски су аероплани летели над Ријеком, Виром и Цетињем, гађајући из митраљеза наше лађе на Бојани, наше транспорте по колским друмовима и мирно становништво. Неколико куршума пало је у непосредној близини краља, краљице и кнегињице, кад су пред дворцем на ријеци Црнојевића посматрали аероплане. Ни штете ни људских жртава није било.

О губитцима интелигенције

Данас ћемо говорити о једном у исто време болном и по домаћају и значају великом и карактеристичном факту. Говорићемо о факту губитка до страховитих губитака наше иначе не тако бројне и обилне интелигенције.

Број губитака интелигентних људи, нарочито у овој новој аустријско-српској рату страховит је, готово поражавајући.

Зграда нове Славне и Велике Србије биће сазидана од огромног броја погинулих наших војника — мученака, али ће она на врху своје имати једну високу и зрачну пирамиду, која ће сва бити узидана костима, а замалтерисана крвљу врло великог броја интелигентних и школованих људи који су се жртвовали јуначки и без поизма за ову нашу милу и напаћену земљу. И она ће бити ремек дело архитектура хероизма и пожртвовања.

Приликом броја погинулих школованих и интелигентних људи, који смо имали у прошлим ратовима, турском и бугарском, данас, у овој рату, се удесетостручио, удвастостручио. Истину и чињеницу не треба никако криви, већ казати и тражити праведну и одговарајућу накнаду. У колико се више уложи, у толико се више има и да заради. У толико је наш губитак у људима и интелигенцији већи, у толико су и наше претензије и тражње оправданије и основаније. Ми оно што смо стекли и оно што имали добити, не тражимо из голе жеље и сујете да имамо, већ тражимо с правом, крвавим правом, и то нам се мора дати. Кад могу разни наши суседи, не испалив ни једну пушку и не изгубив ни једног војника да изгубе нешто, и то много веће, но што је наше, ваљда, и ми имамо права да јавно и отворено затражимо оно што нам је по Божјем и по човечјем праву припада. Докле ћемо ми бити луди и скромни? Увек с неким обзирама и пажњом према осталима! Све тражимо молићи и несигурним и вазујућим гласом! Ако ми чекамо да нам други уделе правду и оно што желимо, нећемо тога дочекати.

Ако чекамо смирено и без упорног тражења оно што желимо, нећемо добити ни половину од тога. Имамо права и то очевидног и великог права, па тражимо без устезања! Треба пресећи и прекрити превелике апетите и жеље неких наших назови

пријатеља! Сити смо ми тог пријатељства и празних похвала који нас превеликих жртава стају. Сваки дан чујемо тај, тај и тај погинули су или умрли од разних болести што прогизлазе из рата. Сваки дан већма и већма хвата нас јза и од ногу до главе, по целом телу, до последњег места на жртима, тражимо мисао свесност да смо изгубили толико много школованих и као кора хлеба потребних људи. Сваки дан нас проструји и можда помисао, страховита помисао шта нам остаје за сутра, ако зна шта може бити прекосутра.

Ма сви то мислимо и осећамо, само нема ко да каже јавно и отворено. Треба искрено да признамо факат да смо изгубили много и много, а нарочито интелигентних људи. То признање и тај факат треба да нам буду полазне тачке у тражењима и правима нашим. Наши меродавни фактори требали су и требају да нађу пута и начина да у колико је то могуће, заштите нашу малобројну и тек у развоју интелигенцију; ако нису у стању да то учине из разних разлога, они су дужни и позвани да барем одговарајуће и максималне и у управној сразмери затраже накнаде и задобију резултате.

Постоји факат, очевидан факат: да смо изгубили врло велики и највећи део интелигенције. Постоји потреба, неопходна потреба: да треба што је више могуће више заштити ову преосталу интелигенцију. Јер треба мислити и за сутрашњицу и рачунати са реалним чињеницама, Србија

се, то се сви надамо и у то смо сви уверени после овога рата мора проширити и то у великој мери проширити. То је већ на последњим степенима остварења. И добро, како ћемо ми сутра без интелигенције, без правог и јединог искреног вође народа. Остаће нам само трговци и лиферанти и забушанти. Треба знати да ће и пречанска интелигенција које је било у приличној броју, у овој рату такође бити осаката и упропашћена. Све што је било у Аустрији честитије и боље, то је отерано у ров и повешаио, а оно што је уживало наклоност Аустрије и остало, то је несигурно и несолидно. Ми се сутра не можемо и не смејемо у њих поуздати, јер је то у знатној мери и до сржи искварено и корумпирано. На меродавнима је да поведу више рачуна о овим чињеницама, а на јавности је да се што више у том погледу агажује. Ми смо ово изнели у доброј и искреној намери.

Сваки дан чујемо тај, тај и тај погинули су или умрли од разних болести што прогизлазе из рата. Сваки дан већма и већма хвата нас јза и од ногу до главе, по целом телу, до последњег места на жртима, тражимо мисао свесност да смо изгубили толико много школованих и као кора хлеба потребних људи. Сваки дан нас проструји и можда помисао, страховита помисао шта нам остаје за сутра, ако зна шта може бити прекосутра.

Ма сви то мислимо и осећамо, само нема ко да каже јавно и отворено. Треба искрено да признамо факат да смо изгубили много и много, а нарочито интелигентних људи. То признање и тај факат треба да нам буду полазне тачке у тражењима и правима нашим. Наши меродавни фактори требали су и требају да нађу пута и начина да у колико је то могуће, заштите нашу малобројну и тек у развоју интелигенцију; ако нису у стању да то учине из разних разлога, они су дужни и позвани да барем одговарајуће и максималне и у управној сразмери затраже накнаде и задобију резултате.

Постоји факат, очевидан факат: да смо изгубили врло велики и највећи део интелигенције. Постоји потреба, неопходна потреба: да треба што је више могуће више заштити ову преосталу интелигенцију. Јер треба мислити и за сутрашњицу и рачунати са реалним чињеницама, Србија

Ревизорима

Свима нашим ревизорима, који најдаље до 10. овог месеца не буду исплагали све обрачуне до конца јануара, одузећемо за навек продају листа.

Заједно са обрачунима морају бити послати и сви непродати бројеви, иначе ће се рачунати као да су и њих продали.

ФЕЉТОН

Сл. Ст. К.

У ратним данима...

— Велики-орпска и еја. — У Младеновцу. — Досетљива деца. — Београд пред катастрофом. —

Полако смо одмицали Младеновцу. Ноћ је тиха, звездава, али хладна. Хладан поветарац шибало ме по лицу произвођен кнепањем воза. А ја стојим на платформи једнога вагона. Унутра је пуно бегунаца из Мачве и Подриња. Жене, деца, међу њима и један старац лежали су по клупама а неки и по поду. Деца су спавала а у једном углу вагона чкиљња је свећа. Унутра се води слаб разговор. Пролазимо поред самих шљивака у којима се назирале мале беле кућице. Слаба светлост просипа се кроз узане прозо-

ре тих кућа. Мала и оголеда дрва, обасјана месечевом светлошћу, бацају своје суморне сенке по земљи, на којој се одржао још но која бокор увеле траве. Поред свега овог пролазимо брзо, тренутно, као што пролазе многе ствари у животу, а после — остаје само сећање.

Како је то било сретно доба када се свуда орила песма и кад је фрула чобанчетова, својим пискавим гласом, поздравља сваки воз који овуда прође! Што сад није тако? Што је тако суморно и невесело? А нечујно, кроз тиху јесењу ноћ, место одговора допирала је до мојих ушију потмула пуцњава топова, чаји је звук овде постепено исчезаво. То се пред Ваљевом и Обреновцем воде крваве борбе.

Сада, кад сељак треба да ужива, стеже грчевито своју врелу пушку, над њиме лебди страшна смрт, а он се крвави

с непријатељем, не имајући кад ни да мисли на прошлу јесен, прошло уживање. Пре годину дана, у ово доба, био је на комишаљу, играо је, уживао међу својима, а све је ово било праћено свирком и песмом. А сада? Сада се игра смрт с њиме а куршуми, својим зујањем приређују увертуру смрти...

Наслоњен на врата од вагона грчим своје прозебло тело и маслим на њих — ратнике...

Тнутра чујем пискава женски глас. Напрегнем се да боље чујем.

— Када су Швабе ушле у наше село — причала је једна сељанка — један официр с још неколико војника одсео је код мога суседа. Међу укућанима било је и једно дете од четири године. Официр и вејници су га врло волели, сигурно су и они имали деце и кад год су били докони за-

бављали су се дететом. За неколико дана дете је скупило, која од официра, које од војника, неколико форината. Али једнога дана дете ће рећи официру: „Чико, оћеш да убијеш Швабу?“ Официр није прво разумео детиње речи, јер није био Србин већ Чех, али кад му војници објаснише, погледа дете и рече: „А, то наш мали непријатељ!“ Од тога дана дете је још више волео и забивљао се с њиме.

Међу слушаоцима ове приче био је и један официр који се враћао с положаја. Он се насмеја што и остали учинише. Старац, доцније сам сазнао да је Црнобарац, одмахну главом и рече: „Ја, славу му Швабску.“ Ја помислих: Шта ли је официр мислио после детињих речи о велико-српској идеји, која је ухватила корена, ето, и код деце.

— Ја, ја не море се више — тужио се Црнобарац —

ето већ трећи пут како се бега. Па нема се ни пара. Продадох где год шта имадох. Па и вочиће, срце ме боли.

Писак локомотиве проломи тишину. Улазимо у Младеновац.

Пођем у варош да нађем какву какву кафану где ћу преноћити. Ноге су ми сасвим прозебле и утрнуле те сам се једва кретао. Лутајући од кафане до кафане тражио сам преноћиште али га нигде не нађох. Све кафане су биле пуне војника. Сетим се „Селтерса“ и пођем тамо мислећи да ћу тамо моћи ноћати пошто има приличан број становника. Е сам се још ни приближио улазу а у мраку спазим заставицу првеног крста како се лепрша на малој капљи. И ту је била болница. Хладноћа је била све јача и јача. Куда сада? Ваља ми провести сву ноћ шеспавајући али

Дневне вести

Европско јавно мњење у Београду

Јуче је Сер Томас Липтон у друштву са осталим представницима јавног мишљења најкултурнијих држава, разгледао Београд и његове рушевине које су Аустријанци створили, вршећи „културтрегерство“ гранатама из минара и тешких топова. Јуче су се о томе лично уверали.

† Стојан Новаковић!

Јуче је умро у Нишу г. Стојан Новаковић, председник Академије Наука, бив. председник министарства, вођа напредне странке и т. д.

У г. Новаковићу је много изгубљено. За њим ће засузити око, не само његове породице, већ и сваког образваног човека.

Из општина

На јучерашњој одборској седници општине београдске решено је да се изда још по један метар дрва само оним лицима, који имају више чланова у породици а примају помоћ општинску.

Хвала београдској општини.

Суд општине београдске купује брашно и пшеницу за исхрану београдског становништва. Понуде одмах треба учинити са назначењем количине, квалитета и цене. Исплата у готовом новцу одмах по пријему рецеписа о гредатој роби железници. Општина се стара за транспортовање железницом.

Оболео г. Бранко Божовић

Наш новинарски колега г. Бранко Божовић директор „Пијемонта“ оболео је и не напушта постељу већ неколико дана.

Желимо што скорје оздрављење нашем колеги г. Божовићу.

Муслимански ученици Богословије

Министар војни својим решењем од 1 пр. месеца решио

је да се од службе у кадру ослободи све оне софте — ученици богословије — који у времену регрутовања буду у Богословији — Медреси и буду положили испит за дотични разред у присуству месног муфтије и надлежног представника краљевско-српске власти.

Писаће машине

Уредништву „Страже“ потребне су две писаће машине систем „Адлер“. Сопственици, који желе да продаду нека се јаве са условима уредништву овог листа.

Изјава г. Вескића

— Арнаутски упад —

ПARIЗ, 3. фебруара. — Поводом арнаутског упада у Србију, г. Вескић изјавио је у интервјуу са једним сарадником Малог Журнала: знамо већ одавао а то није скривено ни за наше пријатеље, да су аустријски и турски агенти утицали код извесних аустријских првака, да се дигне против Србије, Напад као што је овај последњи у многоме је олакшан саставом наше заједничке границе. Ми смо, као што је познато, непрекидно протестовали против овакве границе и противу стварања Албаније, али смо се морали поклонити. Узалуд смо ми предказивали да ова вештачка граница не може живети својим сопственим средством и да ће увек бити под утицајем својих твораца Аустријанаца. Ја се наддам, да ће садашњи упад на нашу територију бити одбијен са таквом снагом, да поменута племена неће више отпочињати. „Еко де Пари“ говорећи о албанском упаду изјављује, да овај кукавички упад још један пут доказује колико је за жаљење што се попустило пред Аустријом и Немачком створивши Албанију и у којој је мери потребно да она земља интрига и злочинства ишчезне за увек.

О софијском атентату

БЕЧ, 2. фебруара. Из Софије јављају, да је извршени атентат на маскен балу у Софији у толико више узбунио свет што се још није наишло на траг извршиоца и што је већина рањених из вишег бугарског друштва. Сим бив министра војног Бојацијева и кћи садашњег министра војног генерала Фицева подлегли су ранама. Многи верују, да је узрок атентата политичке природе. Тврди се такође као могуће, да је атентат извршио какав анархиста или какав лудак.

Са француског војника

ПARIЗ, 2 фебруара.

Наша ровови код Дуна били су непрекидно бомбардовани. Наша тешка артиљерија нарочито је гађала непријатељеве хаубице. На просторији од 250 м. заузели смо један непријатељски штаб. Било је веома јаке каннаде у пределу Ленса, око Албера између Авра и Оазе, у околини Соасона и код Вернеја између Вајна и Кроана. У Аргоњи у правцу Багателе, и Мари Терез рововска је борба била веома жива, али није било никакве дешавке борбе. Између Аргона и Мезе један немачки покушај између села и шуме Маганкура био је задржан у самом почетку. У Лорену непријатељ пошто је потиснуо мртву стражу успео је да заузме узвишницу Ксен на којој је осматраоница, Кнорра али једним против нападом одбијен је на северну страну осматраонице где се још одржао у неким деловима ровова.

тврдим сном. Један трећепозивач капљом је загушљиво гако, да је било незгодно и њиму и нама. Многи су се драпали по телу, а један, међу њима разголитио се до појаса, па гребе ноктима коју, коју су ваши уједима све израњавиле. Подиђе ме језа, а осетих да и мене нешто уједа, те се склоним на сигурније место да ме би и мена дошле у госте те несносне животињиче.

Око поноћи наста тишина. Сви се дадоше на спавање што и ја учиним, насловивши главу на сто.

Велика прљава лампа чкиљила је и једва своје слабе зраке пробијала кроз густим створама од пушења. Усијана пећ непрестано је буктала...

Сваки час ме је будило кашљање трећепозивача, а и врата су се непрестано затварала и отварања, од про-

лазника, који су тислили да не ту наћи преноћиште. Разголићени се и даље драпао и тражио животињиче које су му нанеле свраб...

У јутру су почеле долазити муштерије и кафеџија је спомињао војнике да се дигну са столова.

Ја поседим до осам часова а затим изађем напоље.

Упутим се станици да распитам када полази воз за Београд. Ту ми рекоше да могу отпутовати тек сутра у осам часова у јутру. Дакле, од сада па за 24 часа. Права вечност. Стајао сам тако неко време на перону не верујући да је истина што сам чуо, а и помисао да би морао опет преноћити поред кафанског стола натера ме да и даље чекам. Заробљеница, у њиловом седо-плавом похабаном оделу тумарали су по станици носећи какове с разним животним намирницама које

су товарили у вагоне. Мало даље, друга је група вукла коморциска кола, и затим их расклопљена уносили у плитке вагоне. У подне је сваки војник прекидао рад и гитао дворишту вој. станице да прими храну која му следује. По свршеном обеду одмарају се, грејући се сунчевим зрацима, и чокајући вдеме када ће опет наставити рад.

На подне је било света све ваље и више. Већина њих чекала је воз за Ниш. И нишки воз оде, а ја остадох још чекајући на мој — београдски воз.

Тимап сам се хтео опет кре- нути са станице, а чујем, да ће једна машина с два вагона ићи за Рипањ, те сам могао и ја тим возом, па после, од Рипња пешке.

Обратим се шефу за дозволу да и ја путујем тим возом, што ми он одобри. И пошто оверим објаву ујем у

У Возезима Немци су отпочели офанзиву на обема странама Лушана. На југу непријатељ је само бомбардовао наше позиције. На северној обали Немци се налазе пред нашим предњим линијама. Наши скијери (клизачи) извршили су један бриљантан против-напад на падинама Ландефелд-копфа, где је непријатељ оставио око 40 мртвих.

13

— Цртице из тринаестодневног ропства под Аустријанцима. —

„А ву ист Петар опанчар“

Аустријанци, при свом повлачењу журећи се да се што пре дочепају савске обале, верни својој традицији — пљачкашка страст — сврате у кућу г. Симе Петковића машиновође овдашњег.

У кући је остао само стари чика Мита, отац г. Петковића. Чика Мита је држећи човек у седамдесетој години.

Кад су аустријанци дошли он их дочекао лепо. Отворивши врата од куће позва их унутра. Аустријанцима није стало до тога, на њиховом лицу примећавало се да се неће дуго задржавати. По свему судећи хтели су и у последњем моменту да учине покушај: да што „хеллапирну“.

То се могло закључити по томе, што сдатле најближа њихова станица била је савски мост. Спољни изглед ових људи чинио је утисак интелегентних људи. Један од њих имао је цвикере на носу а други је био без ових али су обојица били укусно обучени.

Обојица су водили и по једног војника, посилног.

Пошто су се претходно споразумели на свом језику, што чика Мита није разумевао, позваше чика Миту да им отвори све собе. Чика Мита је благовремено посакривао све ствари од вредности те с тога им је не само отворио собе већ и ормане и шифоњере.

Аустријанци прегледаше по орману испретураше све преграде у њима и не нађоше ништа за њихов рачун. И бејаху се спремили да пођу из куће. Но у полазу прелетеше још једним погледом по соби и онда онај са цвикером испривши се пред чика Митом грмну:

„А ву ист Петар опанчар! Каки Петар опанчар, питао је зачуђено чика Мита, ја ме познајем никаквог Петра опанчара!“

— А ву ист Петар опанчар, бесај вадрац, раздера се монова шваба у цвикерима, посматрајући и даље по соби.

Чика Мита, оценявши да се налази у критичној ситуацији због швабине самовоље, примаче се једној љускији, која је стајала у једном углу од собе, ваклонивши је леђима, накомстрешу се и отпоче:

— Каки Петар. Ја не познајем никаквог Петра опанчара, при томе бацаше поглед испод кревета бојећи се да се шваба не сагне.

Ако се сагне наћи ће испод кревета слику краља Петра, коју је због шваба сакрио.

И док се чика Мита решавао да ступи у офанзиву према незваним гостима и љускијом да развуче по овниа, дотле одједанпут груву топовски пуцањ негде око Бановог брда. Затим зујање граната и онда као епилог експлозија тамс преко Савског моста. Швабе као без душе појуреше на врата и побегоше ка Савском мосту и тако оставише на мери чика Мит старог ратника.

Ожалошћена супруга МАРА и остала родбина.

32 1-2

Нашем добром и непрежаљеном

Чедомиру Чеди Лескићу

бив. кафеџији и млекарији

који је умро 31. децембра прошле године у Младеновцу, од несрећне болести тифуса, давајемо Четрдесетодневни помен у суботу 7. фебруара у 9 часова пре подне, у олд. Вознесенској цркви.

5. фебруара 1914.

Београд

Ожалошћена супруга МАРА и остала родбина.

32

1-2

оде? Упутим се опет вароши. Локомотиве, њиховом паском, реметиле су тишину која је владала целом околином и расипале из димњака ситне варнице, које су, замрзнуте и суве стабљике црвиле. На омањој пољани, изван станице, приметим ватру око које су се грејали људи. То су били већином коморџије око којих су били волови и коњи са запрегом.

Упутим се првој кафани у вароши. Она је још била осветљена а унутра било је пуно војника, који су се позитали по поду да ту проведу ноћ. Приморан хладноћом ујем у ову мизерну кафаницу. У једном углу спазих свега једно место до кога дођем прескакајући војнике који су лежали по поду и столовима.

Посматрао сам шта се око мене дешава. Неки су тек вечерали, неки су се ракијом крепили, а већина је спавала